

Historia Przysietnicy

Treść

Historycznie nazwa Wsi Przysietnica pochodzi od przesieków leśnych i głębokich dolin, które przecinają góry. Miejscowość opisana już 1244 roku, (źródło historyczne; książka Józefa Plechty „Ruiny zamku w Rytrze mówią o jej historii”). Przysietnica była wsią królewską zarządzaną przez Piotra Wydźgę herbu Janina, kasztelana sądeckiego i właściciela zamku w Rytrze, jednej z twierdz broniących granicy od strony Węgier, oraz komory celnej nad drogą lądową i wodną. Pierwsze informacje o miejscowości Przysietnica pochodzą z 1273 roku, przywilejem, księcia Bolesław V Wstydliwego, Przysietnica uzyskała prawa osadnicze, prawo do wyrębu lasu, do wyznaczenia 1 łanu wygonu, budowy młyna i karczmy. Lokacja Przysietnicy nastąpiła po drugim najeździe Tatarów na Małopolskę, miało to miejsce w latach 1259-1260. Według zapisów Szczęsnego Morawskiego zawartych w Dziele Sądeckizna, Tatarzy zaatakowali Polskę siłą dziesięciu tysięcy zbrojnych, pustosząc kraj, mordując większą część ludności, a kobiety i dzieci zabierając w jasyr. Zniszczone tereny długo pozostawały nieodbudowywane, pierwsi osadnicy pojawili się dopiero po kilku latach, zasiedlając zgliszczą spalonych osad. Takie wydarzenia towarzyszyły początkom istnienia naszej miejscowości. Pierwsi osadnicy byli lokowani na wzniesieniach wzdłuż potoku Przysietnickiego, było to podyktowane bliskim dostępem do wody. W początkach osadnictwa, istniało około dwudziestu zagród. Mieszkańcy zajmowali się wyrębem lasu i hodowlą owiec, a w szczególności szeroko pojętą uprawą rolną na wyrębiskach i wypalankach leśnych. W owym czasie dominowały w krajobrazie gęste

lasy. Uprawy rolne były organizowane na słonecznych pagórkach i stokach, dominowały uprawy zbóż takich jak owies, jęczmień, proso, orkisz. Z wielkim prawdopodobieństwem można określić, że również książę wyznaczył sołtysa.

Mieszkańcy bronili granicy państwa, zamieszkiwali dzisiejsze osiedle Ogorzałych i Tokarczyków. W tym okresie wieś miała silniejsze związki z Rytrem z racji wsi podległej zamkowi. Wymieniona w dokumencie księżnej Kingi z 1280 roku, jako wieś podlegająca klasztorowi Sióstr Klarysek w Starym Sączu, Przysietnica znalazła się pod wpływami klasztoru. W dziejach zamku ryterskiego wymieniona jeszcze raz, przez Jana Długosza w „Rocznikach czyli kronikach sławnego Królestwa Polskiego”, przy okazji opisywania innej postaci -Piotra Ryterskiego jako starosty ryterskiego od 1418 roku i tu Przysietnica znowu podlegała koronie, służąc zamkowi w Rytrze. Wpływ na zmianę podległości, uzależniała sytuacja polityczna kraju. w tym okresie w Przysietnicy funkcjonował Katczy Zamek. Katcze Zamki nawiązywały do nowych technik wojennych początków XV wieku. Usytuowane na wzniesieniach gór do których można było dojechać wozem , stanowiły punkt obronny przed zbliżającym się wrogiem. Zamki charakteryzowały się możliwością szybkiego przegrupowania i tworzenia zapory drogowej dla zbliżającego się wroga. Według historyka i archeologa Sczesanego Morawskiego, miejsca na lokalizację Katczych Zamków musiały wyróżniać się bardzo dobrą widocznością, taka lokalizacja umożliwiała skuteczną obronę przed atakiem. Wozy bojowe ustawiano zazębiając kołami w kształcie kwadratu, prostokąta lub okręgu z reguły minimum było ich dziewięć. W środku zamku znajdowało się pomieszczenie dla

załogi. W razie obcych wojsk pojawiających się na drogach część wozów bojowych wysyłano do zablokowania drogi, a pozostała grupa pozostawała w gotowości w razie potrzeby. Załoga zmieniała się według przyjętych zasad. W Przysietnicy taki zamek według Szczęsnego Morawskiego był położony na wzniesieniu, przechyle w kierunku Starego Sącza w domyśle przychodzą do głowy dwie lokalizacje szczyt Mikulcówki lub wierzchołek tzw. Koniowa.

Początek XVI w. przyniósł duże zmiany. Powszechną formą stała się gospodarka folwarczno-pańszczyźniana. Stopniowo likwidowane były sołectwa, chłopów usuwano z ziemi i zakładano nowe folwarki. Wówczas położenie chłopstwa uległo znacznemu pogorszeniu. Nowi dzierżawcy folwarków zwiększyli pańszczyznę, chcąc osiągać jak największe zyski. Ograniczono im także wolność osobistą: m.in. nie mogli opuszczać miejsca zamieszkania, bez zgody właściciela folwarku. To był czas epidemii w 1622 roku zaraza pochłonęła połowę mieszkańców. Rok 1710 Przysietnicę nie ominęła epidemia dżumy z powodu , której zmarło blisko 100 osób. Po I rozbiórze Polski Sąddeckczyzna weszła w skład państwa Austriackiego. Pierwszym krokiem zaborców była konfiskata dóbr ziemskich sióstr klarysek, jak również kasata zakonu franciszkanów, która miała miejsce w 1812 roku. Sytuacja chłopów za panowania Austriaków nieco uległa poprawie, jednak powszechnie panował głód. Chłopi mogli uczyć się rzemiosła, zmieniać zawód i zawierać małżeństwa bez zgody pana. Rozpoczął się również proces migracji za chlebem w szczególności mieszkańcy emigrowali na Węgry. W 1858 roku do Przysietnicy sprowadzili się osadnicy z Podhala o nazwiskach Gał, Dorula, Szostak, Marduła, dzisiejsze osiedle Górali, ze Słowacji o nazwisku Pawlik. Władze zaborcze wprowadziły kilka ustępstw politycznych. Ustawą z 1866, Sejm uchwalił dokument o gminach i obszarach dworskich. Akt ten wprowadzał jednolitość

ustroją gmin wiejskim i miejskim. Każda ukształtowana wieś stanowiła gminę, także Przysietnica stała się gminą wiejską z obszarem dworskim, nie posiadała herbu, posiadała pieczęć z wizerunkiem św. Klary. Do zadań własnych gminy należały: szkolnictwo, drogi gminne, budżet lokalny, dobroczynność, policja miejscowa.

Mało wiemy o działalności mieszkańców z tego okres. Wiemy, że mieszkańcy zajmowali się gospodarką pasterską i gospodarką leśną: pracowali przy ścinie, zrywce i transporcie drzewa do Rytra, gdzie drogą wodną transportowane było w głąb kraju. Również wiemy, że 1884 roku zorganizowano w Przysietnicy szkołę dwuklasową. W tym okresie powstały trzy duże młyny i osiem małych, młyny były napędzane energią wodną. W 1873 podczas epidemii cholery zmarło około 70 osób. Mieczysław Cholewa etnograf w 1903 roku, określa przynależność wsi do grupy etnicznej górali czarnych, skupiska przysietnicko-barcickiego, opisując zwyczaje, jak również stroje przysietnickie. Wójtem Gminy Przysietnica był wówczas gospodarz Jan Garwol, dwór przysietnicki zlokalizowany był na dzisiejszym Osiedlu Górali i mieścił się na posesji Antoniego Doruli.(K.G.)